

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเล่นแชร์ออนไลน์ ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534¹

ร.ต.อ.หญิง ปวีร์ เชื้อนเพชร²

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเล่นแชร์ออนไลน์ ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเล่นแชร์ออนไลน์ ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่า การเล่นแชร์ในประเทศไทยเกิดมานานนับร้อยปีก่อนการจัดตั้งสถาบันการเงินใดๆ ทั้งหมด โดยมีรากฐานที่มาจากประเทศจีนเป็นสำคัญ อารยธรรมและวัฒนธรรมการเล่นแชร์ได้แพร่หลาย เข้ามายังประเทศไทยพร้อมกับการค้าขายระหว่างชาวไทยกับชาวจีน การเล่นแชร์มีแนวคิดเกิดขึ้นจากหมู่คนใกล้ชิดหรือรู้จักคุ้นเคยกันให้ผู้ที่ได้รับดอกเบี้ยสูงสุดเอาเงินไปใช้ได้ก่อน แล้วผ่อนส่งเป็นเดือนๆ ตามจำนวนที่ตกลงไว้เพื่อเป็นการช่วยเหลือสมาชิกที่เล่นแชร์ด้วยกัน ในสมัยเริ่มแรกของประเทศไทย เล่นแชร์ระหว่างบุคคลธรรมดาซึ่งรู้จักใกล้ชิดสนิทสนมกัน นายวงแชร์เป็นบุคคลธรรมดาเช่นเดียวกับลูกวงแชร์ และเป็นบุคคลที่ลูกวงแชร์ไว้วางใจเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือและรับผิดชอบ และนายวงแชร์มักชักชวนลูกแชร์ที่ตนเห็นว่ามีความน่าเชื่อถือและรับผิดชอบตลอดจนมีฐานะการงานที่มั่นคงให้ร่วมเล่นแชร์ด้วย แต่ต่อมาการเล่นแชร์ที่พัฒนาขึ้นจากการเล่นแชร์ในรูปแบบองค์กรธุรกิจ เป็นนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ทำให้แนวคิดของการเล่นแชร์ที่เป็นการช่วยเหลือพึ่งพากันทางการเงิน เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องจากลักษณะความผูกพันใกล้ชิดและมีหน้าที่ต้องรักษาสัญญาต่อกัน กลายเป็นเรื่องของผลประโยชน์ที่นำไปสู่การผิดสัญญา และปัจจุบันการเล่นแชร์มีผู้คนนิยมกันอย่างแพร่หลายเพิ่มมากยิ่งขึ้นเนื่องจากเทคโนโลยี การติดต่อสื่อสารที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายการเล่นแชร์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง มาตราการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเล่นแชร์ออนไลน์ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จรูญ เล็งวิทยา และกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา คณศิริ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสุวรรณค์

²นักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ที่เข้าร่วมเล่นแชร์ไม่จำกัดเพียงหมู่คนที่ใกล้ชิดหรือรู้จักคุ้นเคยกันเท่านั้น แต่มีการชักชวนให้ร่วมเล่นแชร์ผ่านเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ โดยอาศัยช่องทางเฟสบุ๊ก (Facebook) และแอปพลิเคชันไลน์ (Line) ทำให้กลุ่มบุคคลที่ใช้สื่อออนไลน์สามารถเข้าถึงข้อมูลประกาศเชิญชวนให้มีการเล่นแชร์ที่เรียกว่า “แชร์ออนไลน์” จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้การเข้าถึงข้อมูลการเล่นแชร์ การชักชวน การตกลงร่วมเล่นแชร์ รวมถึงการชำระเงินเป็นไปได้ง่าย แต่กลับทำให้การปกปิดตัวตนเป็นเรื่องง่ายจนกลายเป็นช่องทางในการก่ออาชญากรรมและยังส่งผลกระทบต่อระบบการเงินและระบบเศรษฐกิจประเทศ

จากการศึกษาทำให้ทราบว่ามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเล่นแชร์ออนไลน์ ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 ยังไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมหลายประการ ซึ่งสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาประการแรกเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับนายวงแชร์ ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 บัญญัติให้บุคคลธรรมดาที่เป็นนายวงแชร์ สามารถจัดให้มีการเล่นแชร์ได้ไม่เกิน 3 วง และสมาชิกของทุกวงรวมกันต้องไม่เกิน 30 คน และเงินกองกลางของทุกวงจะต้องไม่เกิน 300,000 บาท โดยหากนายวงแชร์จัดให้มีการเล่นแชร์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้จะสามารถจัดให้มีการเล่นแชร์ได้ ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวจะทำให้รัฐไม่สามารถทราบถึงจำนวนวงแชร์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เพราะขาดระบบการรายงานและระบบการทะเบียน เนื่องจากโดยสภาพของการเล่นแชร์นั้นสามารถจัดให้เล่นได้โดยง่าย ทำให้รัฐจะทราบว่ามีการเล่นแชร์เกิดขึ้นต่อเมื่อมีการร้องเรียนหรือแจ้งความร้องทุกข์ดำเนินคดี หรือเป็นคดีขึ้นสู่ศาลแล้วเท่านั้น จึงทำให้ไม่สามารถควบคุมดูแลการเล่นแชร์ให้อยู่ภายใต้ขอบเขตของพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534

ปัญหาประการที่สองเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับสมาชิกวงแชร์ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้บัญญัติข้อห้ามหรือข้อจำกัดของสมาชิกวงแชร์ หรือลูกวงแชร์แต่อย่างใด บุคคลใดๆ อาจเข้าร่วมเป็นสมาชิกวงแชร์หลายวงในเวลาเดียวกัน เพื่อที่จะใช้สิทธิในการประมูลเงินกองกลางในแต่ละวง ซึ่งทำให้สมาชิกวงแชร์ดังกล่าวต้องมีการระดมเงินค่าแชร์เป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นปัญหาทำให้สมาชิกวงแชร์ไม่มีความสามารถในการชำระเงินค่าแชร์ที่ตนต้องรับผิดชอบส่งให้นายวงแชร์ในแต่ละงวดได้ ประกอบกับการเล่นแชร์ที่ไม่มีการจำกัดจำนวนวงแชร์ที่สมาชิกวงแชร์สามารถเล่นได้ ทำให้ไม่สามารถควบคุมหรือกำกับการเล่นแชร์ให้อยู่ภายในขอบเขตที่เหมาะสม หากประชาชนหาทางออกในการแสวงหาเงินทุนในรูปแบบการเล่นแชร์โดยไม่มีการควบคุม จะก่อให้เกิดการไหลของเงินในระบบออกสู่นอกระบบจำนวนมาก อาจทำให้รัฐขาดรายได้จากตลาดเงินตลาดทุนในการใช้พัฒนาประเทศ และการเล่นแชร์ที่ไม่มีการควบคุมการเล่นแชร์ของสมาชิกวงแชร์ เป็นการนำเงินออกนอกระบบโดยขาดหลักประกันอันอาจเป็นช่องทางในการถูกหลอกลวง และเกิดความสูญเสียต่อทรัพย์สินและต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศได้

ปัญหาประการที่สามคือการเล่นแชร์มีผลประโยชน์ที่ได้รับจากการประมูลเงินแชร์หรือการประมูลเงินทุนกองกลาง เป็นการให้ผลประโยชน์เพื่อตอบแทนในฐานะที่ผู้ร่วมเล่นแชร์ได้รับโอกาสใช้เงินทุน

กองกลางของวงแชร์ก่อน โดยจะได้รับอัตราผลประโยชน์จากการประมูลกองกลางที่นายวงแชร์กำหนด จำนวนเงินประมูลในเพดานขั้นต่ำ ส่วนอัตราผลประโยชน์ขั้นสูงในทางปฏิบัติไม่ได้กำหนดไว้ทำให้ อัตราผลประโยชน์ตอบแทนสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 คือ ร้อยละ 15 ต่อปี ส่งผลให้สมาชิกวงแชร์ที่ประมูลได้ในงวดแรกๆ ต้องรับภาระที่ต้องจ่ายต่อวงแชร์มากเกินไป ทำให้มีลักษณะคล้ายกับการกู้ยืมเงินนอกระบบที่ประชาชนต้องยอมจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าที่กฎหมายกำหนด

ปัญหาประการที่สี่ ปัญหาเกี่ยวกับอัตราโทษจำคุก เนื่องจากบทกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำความผิดที่นายวงแชร์จัดให้มีการเล่นแชร์ร่วมกันมากกว่าสามวง หรือมีสมาชิกวงแชร์ร่วมกันมากกว่าสามสิบคน หรือมีทุนกองกลางต่อหนึ่งงวดรวมกันทุกวงมีมูลค่ามากกว่าสามแสนบาท หรือได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่น นอกจากสิทธิที่จะได้รับทุนกองกลางในการเข้าร่วมเล่นแชร์ในงวดหนึ่งงวดใดโดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย ได้กำหนดโทษไว้ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 มาตรา 17 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับพระราชกำหนดการกู้ยืมที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 ได้บัญญัติโทษ สำหรับผู้กระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนไว้ ระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ และพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 กำหนดความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ให้ระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จะเห็นว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเล่นแชร์มีอัตราโทษจำคุกต่ำเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายที่มุ่งปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับเงินนอกระบบ แม้จะเป็นการระดมเงินนอกระบบที่กฎหมายรับรองให้สามารถกระทำได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด แต่ในปัจจุบันจะเห็นว่าการเล่นแชร์ได้รับความนิยมอย่างมาก มีการกำหนดสมาชิกวงแชร์เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด และมีจำนวนเงินกองกลางที่มากเพิ่มขึ้น ทำให้นายวงแชร์ไม่สามารถบริหารจัดการจ่ายเงินภายในวงแชร์ได้ จึงนำเงินกองกลางหนีไปดังที่ปรากฏเป็นข่าวอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นว่าบทลงโทษตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 ยังต่ำไปไม่สามารถข่มขู่ยับยั้งให้เกรงกลัวไม่กระทำความผิดได้และไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

จากการศึกษาค้นคว้ามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเล่นแชร์ออนไลน์ ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะคือ

1. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับนายวงแชร์ เห็นว่าควรเพิ่มหน้าที่นายวงแชร์ให้มีหน้าที่ต้องขออนุญาตการจัดตั้งวงแชร์ โดยกำหนดจำนวนเงินกองกลางที่จะทำให่วงแชร์ต้องขออนุญาต และนอกจากนี้เมื่อวงแชร์สิ้นสุดลงนายวงแชร์มีหน้าที่ต้องแจ้งข้อมูลการเล่นแชร์ภายใน 15 วันนับแต่ที่ได้เริ่มการเล่นแชร์ การขออนุญาตและรายงานข้อมูลนั้นให้มีการจดทะเบียนนายวงแชร์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยกำหนดให้

อำนาจแก่กระทรวงมหาดไทยมีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบทะเบียนนายวงแชร์ โดยมอบอำนาจให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนนายวงแชร์ ซึ่งผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้แก้ไขมาตรา 6 พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 โดยเพิ่มมาตรา 6/1 ความว่า “นายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ที่มีเงินกองกลางแต่ละงวดมากกว่าหนึ่งแสนบาท ต้องดำเนินการขออนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในสิบห้าวันนับแต่ที่ได้เริ่มเล่นแชร์ และต้องแจ้งข้อมูลพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่วงแชร์สิ้นสุดลง รายละเอียดหลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่ประกาศกำหนด”

2. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับสมาชิกวงแชร์ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มเติมบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับลูกวงแชร์ โดยการจำกัดจำนวนวงแชร์ที่บุคคลอาจเข้าร่วมเป็นสมาชิกวงแชร์ได้ คือกำหนดให้ประชาชน 1 คน สามารถเป็นสมาชิกวงแชร์ได้ไม่เกินจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจำนวนวงแชร์ 3 วงเป็นจำนวนที่ไม่น้อยเกินไปสำหรับการที่บุคคลใดจะเข้าร่วมการเล่นแชร์ เพื่อต้องการทุนในการหมุนเวียนการเงินหรือธุรกิจของตน และไม่มากสำหรับสมาชิกวงแชร์สำหรับภาระในการส่งค่าแชร์ในแต่ละงวด ซึ่งผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้แก้ไข มาตรา 6 พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 โดยเพิ่มมาตรา 6/2 ความว่า “ห้ามบุคคลธรรมดาหนึ่งคนเป็นสมาชิกวงแชร์เกินกว่าสามวง”

3. ปัญหาเกี่ยวกับอัตราผลประโยชน์ในการประมูลแชร์ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่าเห็นควรกำหนดเป็นอัตราผลตอบแทนให้เป็นไปตามอัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 คือร้อยละ 15 แต่การเล่นแชร์เป็นการกำหนดอัตราที่หมุนเวียนในแต่ละงวดตามระยะเวลาที่กำหนด จึงไม่เหมาะสมที่จะกำหนดเป็นอัตราต่อปีได้ ดังนั้นจึงกำหนดเพดานขั้นสูงของการเสนออัตราผลประโยชน์ คือกำหนดให้อัตราผลตอบแทนที่สมาชิกวงแชร์จะได้รับต้องไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ของจำนวนทุนกองกลางที่ประมูลได้ ซึ่งผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้แก้ไข มาตรา 6 พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 โดยเพิ่ม มาตรา 6 (5) ความว่า “(5) นายวงแชร์ เสนอผลตอบแทนในอัตราขั้นสูงมากกว่าร้อยละสิบห้าของจำนวนทุนกองกลางที่ประมูลได้”

4. ปัญหาเกี่ยวกับอัตราโทษจำคุกให้สอดคล้องกับกฎหมายที่มุ่งปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับเงินนอกระบบเช่นเดียวกัน ผู้ศึกษาขอเสนอแนะเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 มาตรา 17 จากเดิม “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 6 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” เป็นว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 6 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงห้าแสนบาท”

เอกสารอ้างอิง

พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา. กฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์ การห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2537.

พิชัย นิลทองคำ. แนวคิด หลักวิธีปฏิบัติ และปัญหาการดำเนินคดีแพ่ง - อาญา แชร์เปียหาย. กรุงเทพมหานคร

: บริษัท อทตยา มิเลินเนียม จำกัด, 2553.

วีระพงษ์ บุญโยภาส. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม,

2547.

สมพร พรหมพิตร. หลักกฎหมายพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 และ

พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2537.